

TKO JE UBIO NAŠU POTIRNU?

Kuzma Petković Borčić, Vela Luka
Ulica 64., br. 26

Rođeni sam Potirnjani. Sve generacije mojih predaka više od dva stoljeća vode borbu i žive u osjećaju da ih otimaju iz prirodnog zagrljaja Vele Luke. I ja sam se pridružio toj borbi.

Posljednjih godina napisao sam niz tekstova posvećenih Potirni i nepravdi nanesej Velej Luci, ali i autohtonim Potirnjanima s pripajanjem Potirne općini Blato 1990-tih. Pisao sam, kopirao ih, dijelio dužnosnicima i vijećnicima Općine Vela Luka, poticao na akciju, upozoravao na propuste i letargiju, podsjećao na obvezu Vele Luke prema nama Potirnjanima. Sve je to imalo malog i nikakvog učinka. Općina Vela Luka se kroz ovo vrijeme ponašala nezainteresirano i suzdržano, kao da se ne radi o njezinom teritoriju i kao da je riječ o nekoj dalekoj prošlosti.

No, da krenem od početka. Naziv Potirna označava plodnu zemlju koju omeđuju brda: Čelinjak, Gradac, Konščar, Greben (Veli i Mali), Šibalove noge i Kalinski greben. Procjenjujem da se na ovo područje prvi stanovnik u ranom novom vijeku doselio oko 1750. i da je to bio moj predak Petković Borčić (koji se doselio iz Boke kotorske). Prvu kućicu je sagradio u uvali Lovišta (Triporte). Prema obiteljskoj predaji nadimak Borčić je dobio po jednom krivom boru uz samo more na kojem je bio montirao žrvnja za mljeti žito. Zbog izravne opasnosti od gusara bio je prisiljen povući se u unutrašnjost te je od korčulanske komune dobio komad zemlje od polja Potirna do vrha brijega Greben. Poslije se doseljavaju i druge obitelji – obitelj Šimunović Cindro (iz konavoske Grude),

Šeman Grjača iz Blata, Šeman Marun iz Vele Luke (priženio se kod Šimunovića), Cvitanović Vlah iz makarskog Podbiokovlja i Favro Velo (po usmenoj predaji potomak Talijana). U katastarskim mapama iz 1836. vidljivo je da su na tom prostoru dva zaseoka: „Simunovich“ i „Borcich“, prema postojećim prezimenima, dok se naziv Potirna odnosio na izduženo polje.

Prema mojim saznanjima, najranije korištenje naziva „Potirna“ za naselje nalazi se u zapisima don Petra Jokovića, tada kapelana župe Vela Luka, koji je 1840-tih započeo pripreme za izgradnju župne crkve sv. Josipa u čijoj će izgradnji aktivno sudjelovati i stanovnici Potirne.

*Pisao sam, kopirao, dijelio
dužnosnicima i vijećnicima
općine Vela Luka, poticao na
akciju, podsjećao na obvezu
Vele Luke prema nama
Potirnjanima. Sve je to imalo
malog i nikakvog učinka.
Općina Vela Luka se ponašala
nezainteresirano i suzdržano,
kao da se ne radi o njezinom
teritoriju i kao da je riječ o nekoj
dalekoj prošlosti.*

Prvi službeni zapis naselja Potirna nalazimo u evidenciji prvog „modernog“ popisa stanovnika u Hrvatskoj 1857., kada je zajedno popisano 1218 žitelja Vele Luke i Potirne.

Međutim, u postupku nakaradnog razdruživanja zajedničke blatske i uspostave samostalne općine Vela Luka (1869.-1898.), u luške okvire ne ulazi i područje naselja Potirna već ono ostaje dijelom blatske općine.

U stvarnom životu Potirna je i dalje ostala dijelom luške zajednice. Potirnjani su sa svim svojim životnim i vjerskim potrebama i dalje bili vezani uz Velu Luku. Krstili su se, vjenčavali se i pokapali svoje mrtve u Veloj Luci. U prvoj polovici 20. st. stanovnici Potirne su brojnim dopisima upućenim vjerskoj i svjetovnoj vlasti naglašavali svoju pripadnost Veloj Luci.

U vremenu nastanka „novih“ veleposjednika iz Blata, koji su nastali u vremenu raspada zajedničke Općine Korčula (poslije 1865.) i „podjele“ njezine imovine i kolonatskih ugovora, kroz kolonatski odnos na prostor Potirne, s dijelom svog posjeda pojavljuju se i stanovnici Vele Luke (Anići, Dragojević Bandje, Marinovići, Dragojević Strce, Žuvela Grizun, Tabain Kole, Barčot Čangarija...) i stanovnici Blata (Kunjašić Kunjas, Marinović Šarenko, Šeparović Burčina, Franulović Lukrić...), ali oni nikad nisu postali stalni stanovnici Potirne.

S vremenom je broj stalnih stanovnika Potirne narastao (preko 300 njih) te su zatražili stalnu dušebrižničku službu i školu, pa i svoj općinski odlomak. Godine 1910. župnik i predstavnik Općine Blato (da „umiri“ stanovnike Potirne) polažu kamen temeljac crkve koju će, navodno, graditi. Nikad je nisu ni započeli graditi, a temeljac još uvijek stoji na istom mjestu u zaseoku Borčići. Općina Blato nije vodila nikakvu brigu o stanovnicima Potirne. O općoj zapuštenosti od strane te općine upozoravali su u svojim molbama iz 1927. i 1929. upućenim nadležnom Sreskom poglavarstvu i Kraljevskoj banskoj upravi, naročito se žaleći što se za brojnu djecu ne organizira školovanje.

Vrhunac nebrige prema Potirnjanima dogodio se 1939. Naime, te godine Potirnjani su po prvi put upisali desetak mališana (rođenih od 1930. do 1932.) u I. razred Pučke škole u Veloj Luci. I to

sa željom da im djeca ne ostanu nepismena jer dotad Općina Blato nije ništa poduzimala da otvori školu u Potirni. Mala bosonoga četa je svaki dan pješačila preko Grebena i Bliznače u Velu Luku. Prvi učitelj nam je bio Petar Žuvela Slave. I tada tek reagiraju iz Blata, ugroženi činjenicom da su se Potirnjani odlučili školovati u Veloj Luci te iznajmljuju prostor od Matije Šeparovića Burčine i u drugom polugodištu 1939./1940. otvaraju školu. Prvi učitelj u Potirni bio je Tonko-Antun Sesa iz Korčule. Uz ratni prekid, u tom će se prostoru nastava odvijati sljedećih 18 godina. Kakav je to bio prostor? Krakom vanjskih stepenica dolazilo se je na betonsku terasu od par m². Taj krov pomoćne prostorije vlasnika bilo je naše „školsko dvorište“. Iz te terase ulazilo se je u učionicu od 30-ak m². Bilo je to više potkrovlje nego kat, s lošim drvenim podom iznad Burčinine konobe iz koje su stalno dolazili mirisi pretočenog vina, kvasine i trulih krompira. Uz 15 klupa za učenike, bio je tu stol za učitelja, pomično računalo s drvenim kuglicama na žici. U kutu je bila još i mala peć (štuva) na drva. Iz te učionice moglo se ući u sobicu za učitelja. Pozadi zgrade bila je mala „gabina“ poljskog zahoda kao sanitarni prostor za učitelja. Učenici su se za tu potrebu služili stablima rogača u okolici. Eto u takvim su se uvjetima školovala djeca iz Potirne. Nevjerojatno zvuči da se u knjizi „Žrtve komunizma na Korčuli“ Franka Burmasa upravo u taj minijaturni prostor smješta ženski logor 1944. Jer, školska zgrada koja dandanas stoji izvan funkcije, sagrađena je tek krajem 1950-tih.

U postupku nakaradnog razdruživanja zajedničke blatske i uspostave samostalne općine Vela Luka (1869.-1898.), u luške okvire ne ulazi i područje naselja Potirna već ono ostaje dijelom blatske općine. U stvarnom životu Potirna je i dalje ostala dijelom luške zajednice.

Tu zgradu škole gradili smo mi, naši očevi i djedovi, neviđenim entuzijazmom i odricanjem kroz dobrovoljni neplaćeni rad. U izgradnji je, prema mogućnostima, sudjelovala većina stanovnika. Moja majka je na našoj kobili prenosila građevinski materijal, dopremljen brodom u uvalu Garma, otac je kopao temelje zgrade i gustrinu, a ja sam izradio konačni nacrt prema kojem je sagrađena zgrada. Mi Potirnjani tu zgradu doživljavamo i smatramo više nego svojom imovinom. Financirana je sredstvima Narodnog odbora općine Vela Luka, sakupljenih brojnim samodoprinosima Velolučana, odnosno izgrađena neviđenim entuzijazmom, trudom i znojem samih Potirnjana, a 2003. Općina Blato se uknjižila na zgradu. Svoj veliki doprinos tome gubitku dala je i Općina Vela Luka kad je 1959. zatvorila školu u Potirni i prebacila učenike u Velu Luku, ali i poslije prepustivši zgradu koja je bila njezino vlasništvo.

Podsjetit ću da je Potirna temeljem svojeg velikog doprinosa u Narodnooslobodilačkom ratu (8 poginulih), za čitavog trajanja kojeg je bila samoorganizirana sa svojim mjesnim Narodnooslobodilačkim odborom, bila odlikovanja Poveljom Sabora SR Hrvatske. Po ratu Mjesni narodni odbori Vela Luka i Blato dogovorno uspostavljaju novu međusobnu granicu: Slova – istočno od zaseoka Dub - uvala Veli Zaglav. Dogovor je uspostavljen ponajviše stoga što je to bila gotovo 100% želja svih stanovnika Potirne (od Triporata do Duba) i zbog važne uloge Potirne u ratu. Poslije će službeno Blato dogovor odbaciti i nizom krivotvorina u popisima stanovništva, katastru i zemljišnim knjigama utrti put otimanju Potirne.

Kad smo vidjeli što se događa početkom 1990-tih, mi autohtoni Potirnjani organizirali smo zbor stanovnika Potirne, imenovali smo Odbor za Potirnu na kojem sam, ispred Odbora, imenovan za predstavnika stanovnika Potirne. Inicirali smo i organizirali javni zbor građana Vele Luke na kojem smo predložili da se ide u građanski neposluš, da se u Veloj Luci ne ustroji općinska uprava bez cjelokupnog područja i pravednih granica. Nažalost, niti jedna stranka nije prihvatila naš prijedlog. Ono što je slijedilo, a riječ je o gubitku Potirne 1992., pokazalo je da Velolučani nisu

dorasi boriti se za svoje. Žalosti me stravična činjenica da se Vela Luka kao glupa ovca do danas nije odlučno suprotstavila nezasirom susjedu.

Mislim da sam kroz sva moja dosadašnja piskaranja pružio more autentičnih dokaza i da je krajnje vrijeme da Luka složno kaže: „Dosta!“ Ne znam što više mi preostali Potirnjani možemo tu učiniti. Osim zapitati se: „Tko je ubio našu Potirnu?“ i tužiti vlastitu općinu zbog nemara. Jer za mene je izdaja i ne činiti ništa.

Neki možda misle da ja pišem iz patološke, bezrazložne mržnje prema Blatu i Blaćanima. Ne, ja ne mrzim Blato i Blaćane. Ali mi je odbojan duh službenog i crkvnog Blata koji je kao legat razvio i prihvatio da postane veći nego što jest, na štetu drugih. Upravo zbog toga u meni se, a i kod drugih Potirnjana tijekom godina razvio gen nevjerice i opreznosti.

Godine, preživjeli moždani udar i oslabljeni rad srca doveli su me do fizičke nemoći. Ni takav se nisam predao. Pomislio sam da možda nisam dovoljno uvjerljiv. Sam i uz veliku pomoć drugih počeo sam sakupljati povijesne dokumente kojima ću potkrijepiti svoje tvrdnje, a sve za dobro i opstanak Vele Luke. I pisao sam, umnožavao i slao...

No, više ovako neću pisati! Mislim da sam kroz sva moja dosadašnja piskaranja pružio more autentičnih dokaza i da je krajnje vrijeme da Luka složno kaže: „Dosta!“ Ne znam što više mi preostali Potirnjani možemo tu učiniti. Osim zapitati se: „Tko je ubio našu Potirnu?“ i tužiti vlastitu općinu zbog nemara. Jer za mene je izdaja i ne činiti ništa. Vidim da gubim životnu snagu i tužan sam zbog neuspjeha i razočaran ponašanjem vlastite sredine.

Tko posljednji umre neka izgasi preostalo svjetlo...